

Chêro Lòris,

o fòrsi al srêv méi dir “chèro Luränz”, véstt ch’at piàsèva ed firmèr i tû pîz acsé. A s sän véstt pûc dé fâ. Té t êr int un lèt, int al repèrt ed peumologî dal Sant’Àursla. T fèv una gran fadîga a tirèr al fiè e a dscàrrer, mo quand t am è véstt vgnîr dänter la tô fâza la s é avèrta int un bèl surîs. E pò, sóbbit, la tô man l é sparé sâtta ai linzû par tirèr fòra dal catuén una chërta da zincuanta euro “pr i francbóll”. Té t al savèv benéssum d èser vèrs la fén di tû dé, mo anc in cal mumânt che lé at é vgnó in mânt al nòster giornalén.

- Èt bèle mandè vî al giornalén?

Quanti ed cäl vòlt t am è telefonè par fèrum sta dmanda! Sé, parché par té ste fòl l èra quèsi una rasân d vétta e pròpi par quasst - o fòrsi parché t savèv d èser in là un pèz - t at êr méss inânz con i lavurîr e mé ai ho anc paraccia rubénna scrétta da té pr al Pânt dla Biânnda.

La nôstra amizèzzia la n èra brîsa antîga e la nasé cla sîra al Cåurs ed Dialätt, quand té, spént dala curiosità susità dal mî cugnómm e dal fât che anca mé a sän ed Bûdri, fagândum däl dmand t scruvéss che mé ai èra al fiól dal tô prèmm amâur - mî mèder - che però, par vî dal fât che stra vuèter dû ai èra sèt ân ed difarânza, lî l’avèva bèle l amràus quand che té t êr anc un cínno.

Quanti vòlt t î vgnó a cà mî a truvèrta e a se vdèva che, anc dâpp a tant ân, té t avèv par lî un’afeziân particulèr... Mé a v guardèva d’in vatta al óss dla sô stanza e a m fèvi una gran tenerazza.

Chêro Lòris/Luränz, adès a vôi imazinèr int un èter sît té, la Fiorîta, sô fradèl Giurgén, insâmma: i cínno däl Cà Nòvi ed Bûdri. Stà in pès.

Attenzione!

E’ già capitato un paio di volte che le buste entro le quali amici lettori avevano – sbagliando – inserito denaro per i francobolli, siano state aperte da disonesti agenti postali per prelevare le banconote contenute. Per contribuire alle spese postali, inviate dei francobolli da 0,60 cent. ma non mettete soldi in busta!!!

La “fasella”

Pasèr al Nadèl a *Monteacuto delle Alpi* l é stè un’esperianza ed qualli ch’äl t fan pinsèr che ala fén di cònt al mând al n é pò brîsa acsé brótt. Se pò t è la furtónna ed fèr amizèzzia con dla zânt ch’i han a côr äi tradiziân di sù vic’ e che i s dan da fèr par mantgnîri in vétta, al zûg l é fât: t î bèle int al luvatt.

Al dâpp-mezdé dla vizèggia, sâtta un sâul e un zîl stranpalè, a m sän uné a un ruglâtt ed paisân ch’i èren drî a preparèr la *fasella* dnanz ala cîsa. Al nómm “fasella” al vén da “fâz” – *faggio* – parché l é un âlber ed sta spèzie quall ch’al vén brûsè la sîra dla vizèggia. L é tajè par tänp e pò méss a schèr int un sît sótt, parché l ha da brusèr pulîd. Lasó, int la salghè ch’ai é dnanz ala cîsa ed San Nicòla, ai é al bûs par la fasèla, ch’l’é tajè par la lónga in òt stréssel lighè stra d lâur con dal fil d fèr e pò rinpé con dl’ètra laggna bôna e bän sacca.

Una vòlta al fûg al vgnèva inpiè dâpp la massa ed mezanòt, mo adès, con la scarsità ed prît ch’ai é, la massa l’é zelebèr al nôv e mèz da dân Razèlli, al curèt ed Lizàn, che cla sîra che lé al còrr cme un mât in mâchina só e zâ pr äi sâu muntâgn.

Morèno, un gran bèl sugèt, un tîp ruvdân con però un gran côr, l avèva rinpé ed *diavolina* tótti äi sfisûr, e prèmma che la massa la finéss ai ha dè fûg. Pianén pianén, in st mänter che la zânt i vgnèven fòra, ajutè dal vintarén

ch’al vgnèva zâ dal Còren, la fiâma l’é carsó, prèmma inzèrta e dabbla e pò putânta e luminâusa. In pûc minûd una bèla lûs râssa l’ha iluminè la piâza, st mänter che chi ragâz i fèven fèr ginâstica al canpèn. Avsén ala funtèna, ón di anziân dal pajais al guardèva la *fasella* digând a vâus èlta ch’la brusèva bän e ch’la fèva pòc fóm: un bèl saggn par l ân nôv...

Dimónndi paisân i s èren tirè drî äi mujâtt par tôr vî, prèmma che al fûg al se dsmurzéss, äi brès da méttèr int al camén ed cà: una vècia tradiziân anc quassta.

Quand ai é vanzè sâul socuânt rustèzz, a s sän radunè int la vècia canònica, trasformè da cäl dòn int un beléssum marcadén ed rôba fâta da lâur, par bävver dal vén brulè (par cunbâter al fradd) e magnèr i aròsti e i castagnâz.

In cla vizèggia màgica ai é amanchè sâul la naiv (ch’l’é pò arivè al dé dâpp...), mo l’atmosphèra ch’avän respirè l’é stè un quèl d èter ténp, luntàn cum ai èren dal tràfic e dala pòzza dla zitè, in mèz al silânzi däl nòstri muntâgn.

A scòla ed bulgnais!

Ècco què un mesâg’ dal pröff Bertén d Sèra, ch’l é pò anc al nòster “coretâur di sbâli”. L argumânt l é al cåurs ed dialätt ed secânnd livèl, ch’l é drî a cminzipièr.

Chêro amîg dal Cåurs ed Bulgnais!

Prèmma d ónna, bän ân nôv a tótt! Sîv prònti pr al Cåurs ed Secânnd Livèl? Bän, s’a n v fòssi gnanc prenotè, pruvè bän ed mandèrs una léttra eletrònica (a mé o al Chèp Bidèl, info@clubdiapason.org), par vî ch’a psâmen organizères.

Pr adès avän bèle un vanizén d iscrètt (un zèrt nómmer), e un quèlc studânt, socuanti stmèn indrî, al dscurèva acsé ed tafièr o bävver quèl... insâmma, *il corso già parte sotto buoni auspici!*

Al Cåurs ed Secânnd Livèl al cminzéppia mèrcuel 14 ed znèr, sänper al Teâter Alemân, dal nôv e un quèrt dla sîra: a se vdrän, par chi i srà, e sperän in dimónndi, par stèr in balòta e dscàrrer in bulgnais.

Bertén d Sèra

Al fularén

La fòla insgunbiè

- *Ai èra una vòlta una fangiatta ch'la s ciamèva Scufièna Zàla.*

- Nâ, bazurlân: Scufièna Râssa!

- *Ah, sé, Râssa. Vâ mò dala zia Delèna a purtèri sta góssa ed patèta.*

- Mo nâ, mo nâ: vâ dala nôna a purtèri sta tâurta.

- *Vâ bân. La fangèna l'andé int al bòsc e l'incuntré una girâfa.*

- Cus'èl cal casén che t fè? L'incuntré un lâuv, brîsa una girâfa.

- *Benéssum. Al lâuv al dmandé: quant fèl sî par ôt?*

- Moché, moché: al lâuv al dmandé: «Duv vèt?».

- *T è rasân. E Scufièna Naigra l'arspundé...*

- *Âuf chèra! L'èra Scufièna Râssa, Râssa, Râssa!*

- *Sé, sé. E lî l'arspâus: «A vâg al marchè a cunprèr dla cunsèrva».*

- Mo gnanc pr insónni! La déss: «A vâg dala nôna ch'l'è malè».

- *Giósssta. E al cavâl al gé...*

- Mo sócc'mel, csa i änta al cavâl? L'èra un lâuv.

- *Sicûra! E al gé acsé: «Ciâpa al tranvâi nômmèr tragg', sèlta zâ in San Flîs, prèlla a man drètta e et catarè trî scalén e una munaida par tèra. Lâsa stèr i trî scalén, tû só la munaida e vâ a cunprèr quâter castagnâz.*

- Dî só, nôn, al sèt csa t dégg? Té, âl fòl, t an sè mégga cuntèri, vè!

- *Vâ bân, tû mò sta munaida che qué e vât a cunprèr i castagnâz, ch'i t pièsen tant.*

Pò, trancuèll, al nôn al turné a lèzer al sò giurnèl. Insâmma, èl pròpi un òblig che i nûn i èven sänper da savair tótti âl fòl ed ste mânn d a mânnadîd?

Gigèn Livra

Al mî amîg furtunè

Che mé e la furtóinna avèssen pôc da spartîr (adès as dîs *avoir dal filing*) a l ho sänper savó e in pió ai ho avó la cunfairma dal mî amîg furtunè, cl amîg che con la bôna sôrt l é cûl e patâja, quall ch'la i vâ sänper fâta bân, cl amîg néd con la camîsa e anc con al silè e la cravâta. Quand a s catän in cunpagnî con socuànt amîg, ala nôstra etè l é fâzil caschèr int l argumânt dla salût, anzi, dâl malafî ch'âli én pròpi l incuntrèri dla salût. Vlîv ch'an i séppa brîsa l amîg furtunè? Defâti una vòlta al s é presentè al CUP par prenotèr la TAC al intestén e quall in fila dnanz da ló l èra lé par dsdîr pròpi una TAC intestinèl, acsé al l'ha psó fèr int al gîr ed trî dé.

A mé am vén in amânt che la stmèna prèmma, dâpp a trai âur ed fila par prenotèr una visîta oculésstica, quand ai é vgnó al mî tûren a m sän véssst asrèr al spurtèl in fâza parché pròpi in cal mumânt ai é arivè l âurden ed bluchèr âl prenotaziân par dû mîs!

Pruvè un sâbet ed dezîder d andèr al mèr e av tâcca ed spatuzèrùv trai âur abundanti ed cô in autostrè. L amîg furtunè, invèzi, l é arivè a Cesenâtic in manc d un'âura... Dîs miglîon d itagliàn in fila e ló al n ha catè inción! Par fèrùv anc pió ràbia, al v dîs ch'l ha dscuèrt una traturî con l'âria condizionè, dôvv l ha fât una magnè ed pass ecezionèl, dai antipâst frèdd e chèld al risòt al *nero di seppia*, la grèggia méssta, al limuzèl e un zlè ed cramma ch'an s câta gnanc da Úgo in San Flîs (quand t al cât avèrt)! E savîv quant l ha spais? Ló e sò mujèr: stantasî éuro! Mé e mî mujèr, int un ristorânt in dôvv as é vló pió d un'âura par èser sarvé con una scudlèna ed lumaghènni, dû spaghètt - mo pròpi dû - alle vongole, socuànt sardón al savâur ed carbunèla, al surbâtt e quâter mugnèg, i s han fât un cânt ed zânt-tränta éuro.

E la *settimana bianca*? Al pió bèl l é quand, turnè in zitè, a s truvän tótt a cà d ón o d cl èter par mustrèr âl diapositív fâti *sui campi di neve* e par cumentèr la vacanza. Ecco che l amîg furtunè, ch'l é stè a Madonna di Campiglio o a Ortisei (ló al vâ sâul *sulle Dolomiti*, l èra int un apartamânt con dâu stanzi da lèt, la sèla, dû bâgn, al garâg' e una terâza dôvv as psèva vâdder Curmajèr e al Mânt Bianc (mo

sâul quand ai èra un bèl sraggn). E la gentilazza di padrón ed cà - Müssner - che a mezdé, dâpp magnè, i i purtèven dâu bèli fatt ed *strüdel* e ala sîra la grâpa al *mirtillo*. E tótt quasst par zântutanta éuro ala stmèna!

Mé, a Sèlva ed Vâl Gardèna, avèva una mansèrda col fnèster sâura la stâla, bâsa in manîra che tótti âl vòlt ch'a m livèva só da tèvla a dèva una zuchè int al sufètt; la stanza da lèt con dû litén a castèl e al gabinàtt sänza fnèstra, che con mî mujèr a s èren méss d acòrd pr andèr al céssso lî ala matèna e mé ala sîra par vîd che l aspiradâur al psèss completèr la sò funziân d arnuvèr l'âria. I padrón d cà, da brèv tirolîs, ògni vòlta ch'a s incuntrèven i tachèven a bacajèr in tudàssc, tant par mèttrum *a mio agio*. Ala fén dla stmèna avèva fenalmânt truvè la misûra dal sufètt, anc se dâu o trai bargnòcuel ai ho fât in tânp a purtèri a Bulaggna, avèva inparè a dîr "âcua minerèl", "riscaldamânt" e "chèrta igènica" in tugnén e a mètter la vetûra in manîra ch'la n vgnèss pió suplè dala naiv quand ai pasèva la pujèna. E tótt quasst par la mudèsta zèffra ed tarsânt éuro. Par vendatta, sâul prèmma ed partîr, mé e mî mujèr a sän andè al céssso insâmm e avän bluchè al spurtlén dl aspiradâur: chèro i mî tugnén, nasè mò la pózza uriginèl itaglièna!

Al mî amîg furtunè l èra quall che sò fiòl, a scòla, l èra ón di pió brèv e int âli ucaziân inpurtanti i al ciamèven a dèr al "bänvgnó" al sgnâur pruveditâur e l é sänper andè avanti a fôrza ed bûrs ed stûdi. Mî fiòla i n l'han mâi ciamè gnanc ala rèzita dla fén dl ân, dôvv i van tótt, e l'è andè avanti a fôrza ed bravè e scupazón. E i anvudén? Al sò al girèva bèle a dîs mîs; a un ân al gèva bèle a sò môd una móccia ed paròl e a dû al n ha pió avó bisâggn ed panulén. A st pònt che qué al tira fóra l èlbum dâl fotografî e al t blòca almànc par trî quèrt d âura: al prèmm bagnén, ôt còpi e ètri ôt quand al tól la tatta. Pò, tótt nûd ai n é una sfilza, un sinifli ed quand l ha cunpé l ân dnanz ala tâurta con la candlèna inpiè e vî acsé. La mî anvudèna la n ha détt gnént, gnanc a picèri, fén ai dû ân e mèz, sâul di móttel e di varslén; la n ha mâi fât un pâs prèmma dl ân e mèz e a quèsi quâtr ân ala nòt ai vòl al panuln sinchenâ l'immója al lèt e a

n tén brîsa una sô fôto in bisâca parché o la fâ la masscla o l'é prilè ed banda.

A n dscurân pò dâli ucaziân, dâl licuidaziân, dâl cunbinaziân che a ló ai câpita par ffîres, par canbièr la mâchina, par cunprèr frîgo e lavatrîz, tótti bâz che a mé i n câpiten gnanc a sfarghèr la lânpada d Aladén! Par zónta, a completamânt dla tôlta pr al cûl, al diâs regolarmânt: “S't am avéss détt quèl...”

L é méi ch'a i dâga un tâi, pòst ch'a l'ho tgnó fên trôpa lónge; l é sâul parché a vrêv avair un pôc ed comprensiân e solidarietè, véssst ch'a sân sicûr che l amîg furtunè al fâ vgnîr un fêgghet acsé anc a vuèter.

Elio Evangelisti

L umarén tutto fare

Int l'època fradda, sânzâ ânma dla mecânica, dla robòtica, dl'informatica (l'infurmâdga, in dialàtt?) am é vgnó al sburzìglén (*mi punge vaghezza?*) ed turnèr a dèr vétta pr un quèlc mumânt a un curiâus parsunâg' in chèrn e òsa che int i chès d emergiânza al sbusèva fòra dal'âmbra e l arivèva in cà nòstra, cme in dimónndi cà bulgnaisi, purtandi al contribût dâl sâu tanti e divèrsi capacitè. Defâti st òmen stranpalè l èra bân ed fèr d incòsa.

A cazèrel però int la situaziân ed fèr *peccato* ai èren nuèter, pòst che generalmânt a i lanzèven l SOS pròpi ala dmanndga, quand l eletrizéssta, al frâb, al funtanîr i santifichèven la fèsta e cânt al nòster bisâggn inpruvîs e inperiâus i s fèven truvèr inesorabilmânt asrè âl srand dâl sô butaig. *Peccato veniale* però, véssst che al cunpâns richièst, par vî dla mancanza ed spezializaziân dal sucuridâur, l èra dimónndi schèrs, arduşândes dâl vòlt a un scalfâtt ed cal bân o a una quèlca ftlénna ed pénza o d brazadèla.

A m n adâg ch'ai ho scrètt “un personâg'” in dôvv che in realtè sti òmen i én stè parécc': tótt i han fât la sô cunpèrsa e pò i én sparé ai mèrzen dla nòstra vétta, ón dâpp a cl èter, sânzâ lasèr di sît vûd cme quèder d una galarî pôc inpurtânta mo nêda sâul par nòstra utilitè. Fâz difarânti, figûr divèrsi, mo idântic môd ed fèr. Dal curnîs che la memòria la i ha costruè dintâuren, incû i um sôpplichen con ûc' mansuèt: “Al sèt, a i sän anca nó,

vè!”

- *Oh, puvratta mé! As é muné al stièr!*

Quasst al vèrs d alèrum che, ala tràgica dscuèrta, tant pió tràgica par vî dla dmanndga, al purtèva in cà al sgunbéi, al pâníc. Inóttl burdighèr e sfurgunèr int al bûs malégggn par mèz d un fèr da sulatta; “tû la mandôla e scòsa al sacàtt”, anc i tentatfv dsprè con l'âcua chèlda e la sòda: dal cundótt an i arivèva gnanc al pió péccol beatéffic arbutamânt che al pséss dnunzièr una ripraisa ménnuma d ativitè.

- *Só, ragazû!* – ai èren a cà dal mí amîg Gastunzén e la nòna Marizièna la s ciamé sóbbit in sucâurs - *fè mò al piàsair: curî a ciamèr al sgnèr Mundân, sinchenâ cum faggna?*

Adès ch'a i pâns, a n ho mâi savó se d prezîs al sô nómm al fòss Edmondo o Raimondo, chisà? Mo par tótta la zânt l èra al “sgnèr Mundân” e a cäl “sgnèr” al pèr che ló ai tgnéss pròpi dimónndi. Nuèter dû ai èren cuntént dal diversiv ch'al se sluntanèva dai cónpit e al s parmitèva ed fèr un bèl girtén fên zâ par Chèp ed Lócca; mo a m arcòrd ch'a pinsèven con un pô d angósstia ed cus'a psèven ciacarèr int al turnèr a cà parché, sicómm che al nòster salvadâur al fèva d amstîr al tamarazèr, nuèter, prîv ed competânza in matèria, a n savèven cus'as dîr, mântèr ai èren custrètt a arspânnder ed melavójjia al dmand che st umâz tamógggn e sangvégggn al s fèva só l andamânt dla scòla, e ló invèzi al s cunfidèva al sô gran dspiàsair d an avair brîsa psó studièr.

- *Eh, sé, al fò un pchè, parché mé a n èra mégga un inbalzè, savîv anzi... ai èra una tstulénnâ mé...!*

E nó, brîsa dimónndi cunvént, a guardèven la sô gròsa mazucânna da rangutân bunèri e pacianân, a cunfairma di nûster dóbbi.

- *Oh, sgnèr Mondo, par furtónna ch'l é arivè!*

La nòna Marizièna e la cà intîra âl suridèven al arîv dal mèdig inpruvîsè di lavandén e di stièr. E al sgnèr Mundân l avèva pròpi di môd ed fèr da chirûrg quand, cavè la giâca dla fèsta e lighè dnanz al brèg un grinbalâz ed proteziân, al dmandèva con vâus autoravvla “al cadén” e “âl tanâi”, che nó a i slunghèven riverènt cme faturén, stand aténti a

ògni fès dl'operaziân. I nûster ûc' i andèven inanz e indrî, dal'âcua fairma int la vascatta ed granéggia, al sgnèr Mundân che, in znòc' dnanz al gâmmt dla tubadûra - al pònt delichèt dl'occlusiân - al lavurèva con vigâur, fagànd gnichèr âl schèrp nôvi e scuvitlând âl sâu culât imânsi, ch'âl parèven lé lé par stiupèr fòra dala stòfa.

- *Mo vâca, s'l é dûr da svidèr!*

Quand l'âcua fenalmânt la prezipitèva int al cadén, purtândes drî una dscârge ed sbinblózz e strufiunzén, e al cundótt ala fén l èra arsanè, in cà ai vgnèva una distensiân cme se da bân un amalè dla famajja al fòss stè dichiarè *fuori pericolo*.

Al sgnèr Mundân, recuperè âl sâu vairi senbiânz ed tamarazèr dala fèsta, al s mitèva a sèder un mumânt a sorsegèr un caftén o, anc méi, a titèr un bichiròt d albèna e pò, quèrt ed scuèsi e ringraziamént, al s n andèva a finîr ed festegèr la so dmanndga ala sòlita ustarî, in Chèp ed Lócca o in Bàurg San Pîr.

Lurâinx da Bâdri

(fên dla prèmma pèrt)

Oscar Tamari

Lèzer int la coperténna d un lîber la scrètta “Tamari Editori in Bologna” l èra cme dîr che cal lîber che lé l èra ed sicûr ed qualitè. Zarvlè, Mnarén, Beseghi, sâul par zitèr socuânt nómm. Quand che mé, par Nadèl, a m regalèva - almânc una vòlta l ân - un bèl lîber so Bulaggna, quèsi sänper l èra stè stanpè da lâur. Se invèzi as tratèva d una còpia anastâtica, una bèla riproduziân d un vulómm antîg, l editâur l èra ed sicûr Arnaldo Forni. Par mé al nómm “Tamari”, insâmma, al rapresèntèva quèsi un sèmmbol dla cultûra ed cà nostra.

Dal 1988 mé a tachè a cantèr par d zà e par d là, e al fò acsé che tótt i ân, in agâsst, a cminzipié a andèr a esibîrum a Lizàn, in cla piazzénna ciamè “il Fondaccio” (incû *piazzetta Marco Biagi*) e al fò lé ch'a fé la cgnusânza d Oscar Tamari. Par mé al fò cme dvintèr amîg d un artéssta famâus o d un persunâg' inpurtânt, parché i lîber ch'al stanpè con i sù fradî i fan pèrt dla mí vétta, cunprais “la Musola”, e a i al gé. Acsé, tótt i ân, quand che mé arivèva a Lizàn, Oscar l èra sänper lé a asptèrum par bàvver insâmma una bu

tigliâza ed cäl bôni, che un ètr amîg quèsi omònim, Sêrgio Tamarri, lizanaîs ed râza e gran scaladaûr ed muntâgn, al sturacèva par nó.

Da socuànt ân, però, a n l ho pió véssst, fén a cal dé ch'ai ho lèt int al giornèl che Oscar l é môrt.

Anc a té, chèro Amîg, finéssum artigian dl inciòster e dla chërta patinè, che la tèra la t séppa alzîra. E grâzie par la bôna cultûra che t é regalè ai bulgnîs.

Cgnósser Bulaggn

Al Žigànt - Mé a n sò brîsa se mî nôn al géss un'ufèla quand al cuntèva che al nôn dal sô bisnôn l avèva fât da mudèl al sgnèr *Gianbologna* e che ló, osiá mî nôn, quand da zâuven al s cavèva nûd pr andèr a fèr al bâgn int al canèl, l èra caghè e spudè al Žigànt. Sô mujèr, vèl a dîr mî nôna, la gèva ch'l èra vaira, sâul che al nôn al n avèva brîsa la bërba, mo al la fèva vgnîr a fôrza ed cuntèr sänper cla fôla.

La Târr Cûrta - Un èter savâur ed fôla, che pió che fôla l é un ingân pr i ûc', l é quall dla Târr Cûrta, cum la vén ciamè la *Garisenda*. Dâpp avair slumè la pió lóna, qualla di Ašnî, una maravajja ed prèd ch'la pèr vlair šbusèr al zil, mitîv drî ala Cûrta, stra San Vidèl e la cîsa ed San Bartelmî, quand äi nóvvel äi córren, vèrs sîra. Bòja d un mândnd lèder! L avèva pròpi rašân al sgnèr Alighieri quand al gèva ch'al pèr ch'la t cròda adòs, prezîs a cl umâz ed nómm Antèo, ch'al stèva qué d drî, int l Infèren.

Luvîg' Galvàn - Tulî al chès ed Galvàn. Una matèina la sèrva dal sgnèr Luvîg' l'èra drî a frèzzer di ranûc', quand al profesâur al vâ in cusèina par bævver un bichîr d âcua e int al tôr só al misclén al dà un cócc' a una furzèina ch'la cäsca in vatta a un ranòc' ch'l èra bèle splè e prònti pr èsr infarinè e bucè in padèla. La pòvra bìstia la fâ un sbalanz, cómm s'la fòss stè anc int al sói dal mašadûr! Al fò acsé che dal bisâggn ed bævver un guzén d âcua ai véns la dscuërta dl'eletrizitè animèl.

La Muntagnôla - Mé ai ho sänper sintó dîr che la Muntagnôla i la fènn i bulgnîs dal 1600 adruvând dal rôssc e dal pardèzz. Mo a guardèri pulîd as dirèv che anc al dé d incû as vâga drétt par sta strè: là in vatta incòsa vâ in arvèina! Ai león i i han cavè i dént e i

sarpént i pèren däl sturtlènni; äi béssgalèn, che quelcdón ciâma "tartarûg" äli én sänza la góssa e äi sirân äli han däl man ch'äl pèren qualli d un šgantén, par zónta sänza tatt e a ónna (che vargâggn!) i i han ràtt anc al dedrî!

La Muntagnôla? Ciamänla bän la Ruscarôla!

La siräina dal Píncio - Se al Žigànt l é néd zîrca ala metè dal 1500, la siräina - che tótt i dîsen ch'la séppa sô mujèr - l'é vgnó al mândnd dimónndi, mo dimónndi dâpp. Mé però a n cradd - pòst che st spuälézzi al séppa stè zelebèr da bän - ch'al séppa pò anc stè, cum as dîs, cunsumè, parché "là" ai é una tlaradèina ed râgn ch'la métt di dóbbi. E pò, gî bän só, chi arèv avó al curâg' ed lasèr quâter bèli spâusi con dû pinén e dâu pinéini pr andèr drî a ónna, lâsa pûr ch'la séppa bèla e zâuvna, mo ch'la stà ed cà däntr a una câpa santa?

I dû umâz ed Stra Mazâur - I én chi dû žigànt ch'i ténen só al balecân dal palâz Davî-Barzlén, int la scantunè dla salghè ed Stra Mazâur. As sént a dîr che socuanti vciatti ed picâja tanndra äi vrèn métri in arpòs, mo lâur, i dû umarâz, i han détt ed nâ: i vòlen stèr lé par vâdder i fangén che ai tragg' ed dšâmber i van ala Fîra ed Santa Lužî!

I marchè däl bîsti - Äli uréggin dal marchè däl bîsti o, cum i al ciamèven i antîg, *forum bovum*, äi van dimónndi indrî. Ai ténp di rumàn, cum al scrîv Cherubino Ghirardacci, *il campo ove si mercatavano le bestie, come buoi, cavalli, asini ed altri animali* al psèva èser atais al pânt ed Ragnn, stra l Bâurg Panighèl e Cašalacc', a zîrca trî chilòmeter dala zitè. Dal 1219 al fò trasferé vsén ala Cîsa dla Piògia, al cantân stra Drî a Ragnn e Galîra, e dal 1250 in Piažòla, ch'la s ciamèva giostapónt piâza dal Marchè. Al marchè di bû l èra avèrt al sâbet, fén che al sâul l andèva zâ e par chi an respetèva l urèri ai èra una mûlta ed vént bajûc. Fén al prinzèppi dal 1800 al marchè al vanzé lé, mo quand la Muntagnôla la dvintè *pubblico passeggio*, al marchè al fò trasferé fòra ed Stra Mazâur, int un slèrg che adès al s ciâma *piazza Trento e Trieste* e d'ed lé al fò spustè *provvisoriamente* (par zîrca 20 ân) drî ala mùra stra la

Pôrta däl Lâm e la Pôrta ed Galîra. Dal 1902, con al nôv pian regoladâur dl inžgnîr Buriàn, al nôv marchè l andé fòra däl Lâm e d'ed lé socuànt ân fâ l é stè spustè - *provvisoriamente?* - fòra ed San Dunè.

Ettore Malossi

La siänza di nûster vîc'

Valerièna (*Valeriana officinalis*) - valeriana, pianta aromatica detta anche erba de' gatti, perchè i gatti la cercano, comune ne' boschi ombrosi montani e larghi fossi che ne derivano. Dalla sua radice amara, di un odore caratteristico, si estrae l'acido valerianico, che si usa in medicina contro le malattie nervose sotto forma di valerianato e per combattere l'isterismo in tintura alcoolica, in polvere ecc. L'essenza di valeriana ha un alto prezzo in commercio.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biânnda nómmèr 79

Mais ed znèr dal 2009

Diretâur iresponsâbil e limušnîr:

Fausto Carpan

Dsèggn uriginèl:

Lupâmbbol (Wolfgang)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén d Sèra**

Strulgân eletrònîc: **Âmos Lèli**

Spediziân: par pòsta, putròp.

Abunamént par pòsta: almànc 15 € al ân.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Casella Postale 3179 Bo. Ponente

Via Saffi 30/32

40131 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585 - fax 051-385283

fausto.carpani@alice.it

Tótt i scrétt in dóvv an i é brîsa indichè l autâur i én ed Fausto Carpani.

Al dizionèri ed riferimânt par cäl paról ch'äli én difèzzil da capîr l é quasst:

Lepri - Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIS

Pendragon, 2007

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.clubdiapason.org

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnaish.com

www.marcopoli.it

- Carpani e i sù amîg -
- Le conferenze storiche di Marco Poli -

GENNAIO 2009

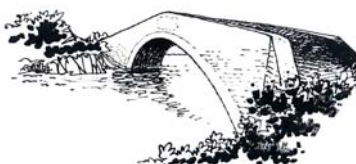
Giovedì 15 ore 16,30	Nella sede della "Famèja Bulgnèisa" (via Barberia, 11) "Cose d'altri tempi. Frammenti di storia e di cronaca bolognesi". Conferenza di Marco Poli.
Lunedì 19 ore 21	Circolo ARCI Benassi (viale Cavina): "Carpani e i sù amîg", in compagnia di Maurizio Cevenini e con la partecipazione di Giuseppe Giacobazzi ed Eraldo Turra.
Martedì 27 ore 16,30	Teatro Tivoli (via Massarenti 418): "Il nemico invisibile. La peste a Bologna del 1630". Conferenza di Marco Poli.

FEBBRAIO

Giovedì 12 ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11): "I nove secoli della Torre degli Asinelli". Conferenza di Marco Poli.
Sabato 14 ore 16,30	Sala del Baraccano (via Santo Stefano 119): "Mé Bulaggna a la vadd acsé" proiezione di immagini su Bologna e dintorni realizzate da Fausto Carpani.
Martedì 17 Ore 16,30	Teatro Tivoli (via Massarenti 418): "Arti e mestieri dal '600 al '900". Conferenza di Marco Poli.
Giovedì 19 ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11): pomeriggio dialettale curato da Fausto Carpani.
Giovedì 26 ore 21	Centro Sociale Villa Torchi (via Colombarola 40): "Carpani e i sù amîg"

L'ingresso è libero a tutte le iniziative

Associazione Culturale

IL PONTE DELLA BIONDA

www.pontedellabionda.org